

CONSCIÈNCIA D'ARA
Cada dijous i la setmana que ve: **Quan Sant Ignasi parla avui**

Estils

MIRAR-SE ALS ULLS
Míriam Hatibi crida a la ferma defensa d'una societat oberta, presidida per l'intercanvi cultural i el respecte, que aposti per la convivència.

Arno Stern: "Cal respectar el dibuix infantil"

A l'espai parisenc Closlieu, petits i grans dibuixen per retrobar una memòria universal compartida

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

Té noranta-quatre anys. Totes les xifres i edats es diuen a la mateixa velocitat, tant se val dir vint-i-dos que seixanta-tres, però quan sobrepassem el llindar dels noranta la llengua s'alenteix i el número pren una altra dimensió. Arno Stern encara em rep al seu espai de París, el Closlieu, amb disponibilitat i vitalitat, tot i ser quarts de nou del vespre i haver estat treballant tot el dia amb educadors interessats en la seva proposta i trajectòria vital. D'on treu tanta energia? Sens dubte, d'un treball continuat amb infants i joves d'ençà que tenia vint anys. Un treball que mai ha volgut ser impositiu –en què, lògicament, l'energia s'escapa i un queda cremat– sinó respectuós, d'acompanyant present i silenciós, en què s'ha anat carregant contínuament d'aquesta força vital de les criatures quan un es posa al seu costat i les escolta.

No és habitual, malauradament, aquesta predisposició al servei i a la mirada atenta en un entorn social on l'infant encara es considera un ésser humà incomplet que cal omplir de dades, que cal modelar segons les intencions i expectatives de l'adult. Tampoc en el món dels adults és habitual posar-se al servei dels altres, sense demanar res a canvi. No obstant això, i com va deixar escrit el mestre iranià Ostad Elahi, "un ésser veritablement humà prioritza sempre l'interès dels altres per sobre dels seus, contràriament al comú dels mortals, que busquen en primer lloc el propi interès i no més pensen en els altres quan es presenta l'ocasió". Arno Stern, doncs, complex amb aquesta definició, sense vanagloriar-se ni posar-se medalles, tot el contrari, rebent la vida com qui rep l'hoste més honorable.

Una vocació sobtada

De família alemanya que va fugir del règim nazi cap a França, el jove Stern es va trobar, un cop acabada la Segona Guerra Mundial, amb una problemàtica habitual, sobretot al camp: criatures òrfenes que havien aconseguit sobreviure. "Quan vaig començar a treballar en camps de refugiats amb aquells nens, no sabia què fer, així que se'm va acudir proposar que pintessin i dibuixessin". Poc després ja va observar l'efecte sanador d'aquesta pràctica entre els nens, alhora que observava com

A dalt, l'espai Le Closlieu, a París, on Arno Stern treballa, encara amb 94 anys. A baix, en la seva època d'investigació per Guatemala. LE CLOSIEU

dins d'ell creixia també la vocació d'acompanyar els infants en aquesta tasca. Així, a principis dels anys cinquanta, es va establir a París i va obrir un espai dedicat precisament a això. En aquella època no era habitual que els nens poguessin pintar lliurement, sense cap intenció al darrere, senzillament pel plaer de pintar. "Un amic meu va publicar una fotografia del que feïem a la famosa revista 'Paris Match', i allò va ser un revulsiu, perquè ens va donar molta notorietat i va venir molta gent".

La seva proposta era simple, tan simple que encara ara funciona: un espai amb quatre parets llises on ell va clavant amb xinxetes papers grans i, al mig de l'espai, un suport de fusta amb tot de petits pots de pintura, de colors variats, i una sèrie de pinzells. La seva feina? Posar-

se al servei: ni dirigeix, ni orienta, senzillament vetlla perquè no s'acabin les pintures o treu el dibuix i col·loca un altre paper en blanc quan l'hi demanen. Res més –si és que això és poc.

Gràcies a aquest deixar fer als infants, amb el pas del temps Stern es va fixar que quan un nen dibuixa sense cap condicionament extern per part de l'adult, és a dir, sense que ningú li digui què ha de fer i què no, si és bonic o està malament, sense que ni tan sols hagi de respondre per allò que fa o sentir elogis o desaprovacions, en definitiva, quan es connecta amb ell mateix i dibuixa el traç d'una manera lliure, en realitat està fent un seguit de formes que són sempre iguals a la resta d'infants i de les etapes evolutives del creixement. Com si aquells nens no sorgissin d'una voluntat individual per

comunicar alguna cosa, sinó que vinguessin d'un lloc comú, d'una memòria compartida a la qual tothom té accés. Per comprovar aquesta intuïció, als anys seixanta Stern va poder viatjar per cultures del món molt diverses, des de les muntanyes de l'Afganistan fins a les selves tropicals o els nòmades del desert. Entre aquestes poblacions, observava el dibuix dels nens fets en les mateixes condicions que al seu espai parisenc: un dibuix lliure, espontani, sense intervenció adulta. Amb aquesta intensa recerca de camp va constatar el que ja havia vist a França: malgrat les aparents diferències culturals, hi ha un seguit de formes i de traços que es manifesten sempre igual. A partir d'aquí, va elaborar una teoria d'una memòria orgànica que es forma a l'etapa prenatal i durant els primers anys de vida, i que gràcies al dibuix pot formular-se.

Superar l'artificial

"Hi ha un dibuix que el fem per comunicar-nos, per transmetre un missatge, però el que a mi m'interessa és un altre tipus de dibuix que no comunica res, però que el necessitem per formular aquesta memòria orgànica", assegura Stern, que afegeix: "Per això és tan perjudicial quan condicionem l'infant dient-li què ha de dibuixar, o posant-li constantment preguntes sobre què ha fet, o dient-li que bé que dibuixa. A Closlieu els infants –i també els adults– venen a dibuixar per dibuixar, per formular aquesta memòria orgànica que és universal i que ens iguala a tots. No hi donem cap valor artístic, perquè no en té". Precisament sobre aquest punt, es lamenta que en els últims anys els infants que arriben al seu espai estan molt més manipulats d'ençà que la posada en valor de l'expressió artística a l'escola és evident. "Venent amb idees de composició, d'harmonia de colors, i volen imitar els artistes moderns, però gràcies a l'ambient que oferim aquí acaben superant tot això artificial i es tornen a retrobar amb la seva formulació".

Envoltat de figures i traços comuns que petits i grans elaborem quan ens retrobem amb nosaltres mateixos, Stern és conscient que la seva proposta incomoda un sistema educatiu que encara concep l'infant com un recipient buit que cal omplir, però no per això perd el somriure ni les ganes de continuar posant xinxetes sobre un full blanc mentre mira, de reüll, si tots els goiets encara tenen pintura. —

Carrera Treballa amb infants i joves de forma respectuosa des de que tenia 20 anys

Ajuda Als camps de refugiats va observar l'efecte sanador del dibuix

OPINIÓ

La intel·ligència espiritual

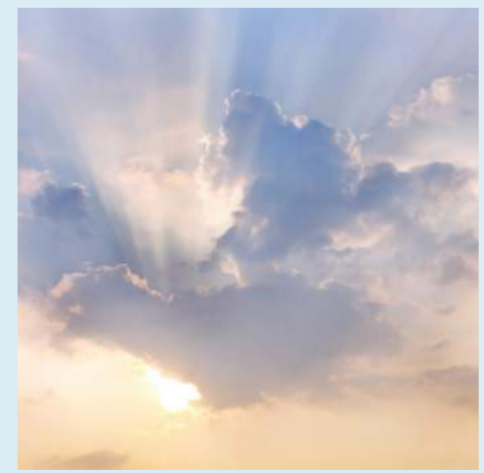
ENRIQUE MARTÍNEZ LOZANO
SOCIÒLEG I TEÒLEG

L'espiritualitat és una dimensió humana tan bàsica i fonamental com la corporal, l'afectiva o la social. Oblidar-se'n suposa una amputació greu de la persona. Dit d'una manera més simple: de la mateixa manera que tenim necessitats fisiològiques (som cos) i emocionals-afectives (som psiquisme), tenim també necessitats espirituals que necessitem conèixer, gestionar i respondre adequadament.

Francesc Torralba ha escrit que "l'ésser humà, sigui religiós o no, té unes necessitats d'ordre espiritual que no pot satisfer ni desenvolupar si no és conreat la intel·ligència espiritual". És així. I, personalment, constato que cada vegada són més els pares i educadors que es troben en aquesta recerca. És necessari treballar la "intel·ligència operativa" i la "intel·ligència emocional". Però si ens quedem aquí, perpetuarem l'estat d'"anèmia" i, amb ell, la ignorància sobre qui som.

Hi ha set d'interioritat, de profunditat, de silenci, de plenitud... Perquè no es pot suportar massa temps l'anèmia. La recerca és expressió de la gana i de la set d'Allò que no pot ser satisfet amb cap objecte. "Déu?" Sempre que no ho confonguem amb la mateixa paraula ni amb cap de les nostres imatges mentals. El Mestre Eckhart deia, al segle XIII: "No tinguis cap déu pensat, perquè quan canviï el teu pensament, aquest déu caurà amb ell". I Charo Rodríguez, una poeta amiga, escriu: "Només el Déu trobat, / cap déu ensenyat pot ser veritable, / cap déu ensenyat. / Només el Déu trobat pot ser veritable".

És comprensible que les persones visquin aferrades a imatges de Déu amb les quals han conviscut des de petits. No obstant això, perquè hi hagi creixement espiritual, abans o després es fa imprescindible reconèixer que són només imatges i deixar caure qualsevol representació mental. Només llavors estarem disponibles per experimentar i assaborir el Misteri.

GETTY

Gent

TEXT:
XXXXXXXXXXXXXX

Títolasdjh agsdjfhgsjhdhsh

Segons l'autora del llibre hi ha cinc contaminants que són els més comuns, com la salmonel·losi. Els altres tres són ear-se de **focontaminació (foto1)** electromagnètica derivada de la instal·lació elèctrica de l'habitatge o la que generen els ei vel mauris mattis hensent leo nulla, sagittis vel semper stibulum tincidunt dictum tortor et iabitur at tempor nisl.

aQuisque nulla nisi, porta ac dapibus sit amet, tempus sollicitudin neque. Vestibulum diam lacus, rutrum ac laoreet non, cursus eu risuspendisse semper ultrices dui, id commodo elit varius sit amet. Mauris facilisis porttitor dolor. Nunc

Títolasdjh agsdjfhgsjhdhsh

Segons l'autora del llibre hi ha cinc contaminants que són els més comuns, com la salmonel·losi. Els altres tres són ear-se de **focontaminació (foto1)** electromagnètica derivada de la instal·lació elèctrica de l'habitatge o la que generen els ei vel mauris mattis hensent leo nulla, sagittis vel semper stibulum tincidunt dictum tortor et iabitur at tempor nisl.

aQuisque nulla nisi, porta ac dapibus sit amet, tempus sollicitudin neque. Vestibulum diam lacus, rutrum ac laoreet non, cursus eu risuspendisse semper ultrices dui, id commodo elit varius sit amet. Mauris facilisis porttitor dolor. Nunc

Quisque ut arcu augue, vitae aliquet

Segons l'autora del llibre hi ha cinc contaminants que són els més comuns. Els dos primer font d'una contaminació erar problemes intestinals greus, com la salmonel·losi. Els altres tres són ear-se de **focontaminació (foto1)** electromagnètica derivada de la instal·lació elèctrica de l'habitatge o la que generen els ei vel mauris mattis hensent leo nulla, sagittis vel semper stibulum tincidunt dictum tortor et iabitur at tempor nisl.

Maecenas suscipit feugiat lli, nec bibendum orci mi in elit. In ante leo, blandit noe sIn sit amet ritras velit. Nulla ac dolor magna, id eleifend velit. Quisque consequat diam in eros suscipit eu fringilla arcu faucibus. Aenean vel diam est, non sodales neque. Fusce sed molestie ipsum. Nam et sagittis purus. In pretium condimen. —